

УДК 72.017

Шило Н. М.

*к. арх., доцент кафедри теорії архітектури
Київського національного університету будівництва і архітектури
pleyada21@gmail.com; ORCID/0000-0002-5481-6959*

Мельник О. Р.

*ст. групи АБС-63 б кафедри теорії архітектури
Київського національного університету будівництва і архітектури
e.melnyk8@gmail.com; ORCID/0000-0003-0317-595X*

ФОРМА ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК, ЩО ВПЛИВАЄ НА СПРИЙНЯТТЯ АРХІТЕКТУРНОГО ОБ'ЄКТА

Анотація: сприйняття архітектурного об'єкту - багатопланова проблема, що включає соціально-історичні, естетичні, психофізичні та інші аспекти. Всі вони ґрунтуються на об'єктивних та суб'єктивних якостях архітектури, що візуально сприймаються, як матеріальна реальність. Дослідження одного з цих аспектів, - психофізичного, - є основним напрямом цієї статті.

Ключові слова: архітектурний простір, психологія простору, форма, психологічний вплив.

«Ми формуємо наші будівлі, а потім будівлі формують нас», - розмірковував Вінстон Черчилль. Тема взаємодії людини з оточуючим середовищем завжди викликала цікавість дослідників. Сприймаючи архітектурний твір по-різному в залежності від точки огляду, від форми чи кольору, душевного стану на даний момент часу, людина щоразу відчуває різні емоційні переживання, це відгукується на її думках, настрої, поведінці. І не важливо помічає цей вплив людина чи ні, він є і має місце для дослідження та вивчення.

Проблема впливу архітектурного твору на людину з позиції психологічних і психофізіологічних підходів знаходить відображення у дослідженнях не одного спеціалістів з різних галузей: В.А. Філіна, Луїджі Ф'юмара, В. Л. Антонова, Л. С. Виготського, К. Лінча, М. Лимонада, А. Циганова та ін., Р. Л. Грегори, І. Рока, Дж. Гібсона, М. Черноушека,

Термін «сприйняття» у вузько психологічному сенсі – це сам акт сприйняття нашими органами відчуттів об'єктів дійсності. Перцепція в більш широкому сенсі (художнє сприйняття) включає в себе пояснення властивостей предмету, виникнення асоціативних зв'язків і співвідношень у об'єкті, що сприймається [2].

Саме поняття «форми» може розглядатись у різних аспектах: в *аспекті лексикології*. Форма (лат. Forma - форма, зовнішній вигляд) - взаємне розташування меж (контурів) предмета, *визначення побутових речей та процесів*. (Ємність для випікання хліба, службовий варіант одягу) у *філософському аспекті*. визначуване співвідносно до понять вмісту і матерії, досліджувалось такими філософами, як Платон, Арістотель, Бекон, Кант та ін., *архітектурна форма*. За визначенням проф. Мардера А.П. архітектурна форма - «частина штучно створеного чи перетвореного предметно-просторового середовища життєдіяльності людини, яка організовує більш чи менш автоматичний функціональний процес... і має предметні (функція), просторові (тривимірність) і уречевлені (матеріал, маса) характеристики» [4]. І якщо міцність і краса відтворюються в матеріальному компоненті, то користь (функція) є з одного боку метою створюваного архітектурного об'єкта, з іншого формується двома іншими.

Всі три згадані вище характеристики повністю відповідають Вітрувіанській триаді - користь (функція), довговічність (міцність) та краса.

Сформована таким чином архітектурна форма сприймається людьми як архітектурний образ і оцінюється завдяки психологічним процесам відчуття і сприйняття, фізіологічною основою яких є взаємодія різних аналізаторних систем. Дослідженнями У.П. Павлова було встановлено, що в основі сприйняття лежать умовні рефлекси, тимчасові нервові зв'язки, що утворюються в корі великих півкуль головного мозку. При чому цей процес носить характеристики аналізу і синтезу. [5]

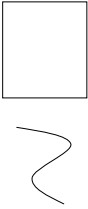

Сприйняття навколишнього світу - початковий момент всіх психічних процесів. Провідним видом сприйняття архітектурного середовища є зорове сприйняття. Воно має, як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Перший визначається об'єктом, до якого вона відноситься, та виражає його особливості, другий відповідно, зумовлюється суб'єктом и виражає його думки, ідеї, відчуття, мрії, ідеали, асоціації, рівень поведінки, традиції тощо. Тобто, суб'єктивність пов'язана з фізіологічними особливостями (робота зорового апарату) індивіда та з культурологічним контекстом. Форма слугує не тільки джерелом зовнішньої інформації, а й фактором, що упорядковує і активізує вже накопичений досвід. [6] Архітектурний образ, виражений у певній формі не є дзеркальним відображенням дійсності, з одного боку, він сприймається асоціативно завдяки вродженим психофізичним особливостям людини, з іншого – з урахуванням традицій, культурних норм, освіти, набутого досвіду та ін. Дослідження образно-асоціативних характеристик простих фігур свідчить про їх уставлене, узвичаєне сприйняття людиною. В роботі Бударіної Н. О. було визначено, що сфера сприймається як «Всесвіт, єдність, сонце, життя. Куб

– спокій, вічність, сила, урівноваженість. Конус (піраміда) – концентрація енергії, прагнення до абсолюту, помпезність[7].

Використовуючи асоціативно-образні характеристики основних фігур, було проаналізовано деякі архітектурні об'єкти. Табл.1.

Табл.1

Психологічне сприйняття архітектурних об'єктів з різним формоутворенням

№	Арх. об'єкт	Базові форми	Сприйняття арх. форми
1	<p>О. Німеєра The Cathedral of Brasília</p> 		<p>З'єднання; любов, гармонія Миру; сходження; гора; звернення до Бога, устремління і посилення прагнень, концентрація енергії; творчість.</p>
2	<p>Тойоо Іто Taichung Metropolitan Opera House</p> 		<p>Статична і не напрямлена. кімната квадратної або кубічної пропорції навіює спокій; приземленість; монотонність. Плавні лінії сприймаються як комфортне, що вабить і красиве, що викликає позитивну активність у сприйманні об'єкта.</p>
3	<p>Ф. Л. Райта Solomon R. Guggenheim Museum</p> 		<p>Захист; відпочинок; відчуття сили; замкнутість; об'єднання, радість, щастя, гармонія, циклічність, нескінченність.</p>

Також архітектурний об'єкт сприймається людиною з урахуванням швидкості її пересування (піша хода, транспорт) і в залежності від кута зору споглядання. Кут зору 27° дає можливість сприймати форму об'єкта в цілому і також оцінювати основні деталі. При сприйнятті під кутом 18° чітко виявляється силует будівлі, а при куті 45° добре сприймаються деталі [8]. Ці фактори потрібно враховувати при проектуванні будівель вздовж трас, пішохідних вулиці, площ та ін.

Таким чином, знакова, формуюча мова архітектури дозволяє головному режисеру (архітектору) створювати об'єкти з проаналізованими емоційно-естетичними реакціями і відповідною поведінкою людини.

Література:

1. Беляева Е. Л. Архитектурно-пространственная среда города как объект зрительного восприятия / Е.Л.Беляева. – М.: Стройиздат, 1977. – 127 с.
2. Лимонад М. Ю., Цыганов А. И. Л58 ЖИВЫЕ ПОЛЯ АРХИТЕКТУРЫ: Учебное пособие. — Обнинск: Титул, 1997.— 2&8с.:ил.
3. Вікіпедія. Вільна енциклопедія <https://uk.wikipedia.org/wiki/Форма>
4. Архітектура. Короткий словник-довідник. /За заг. ред. А.П.Мардера. - К.: Будівельник, 1995. - 334 с.
5. Общая психология: Курс лекций для первой ступени педагогического образования / Сост. Е.И. Рогов. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. — 448 с.
6. Иконников А. В. Функция, форма, образ в архитектуре. — М., 1986
7. Бурдина Наталия Александровна «Аспекты психического воздействия геометрии формы пространства интерьера на жизнедеятельность человека» Автореферат.
8. Яланина Н.М. «Буферные зеленые зоны в архитектурной среде».

Аннотация

Шило Н. М. к. арх., доцент кафедры теории архитектуры Киевского национального университета строительства и архитектуры.

Мельник А.Р. ст. группы АБС-63 кафедры теории архитектуры Киевского национального университета строительства и архитектуры.

Форма как психологический фактор восприятия архитектурного объекта.

Восприятие архитектурного объекта - многоплановая проблема, включая социально-исторические, эстетические, психофизические и другие аспекты. Все они основаны на объективных и субъективных качествах архитектуры, визуально воспринимаются как материальная реальность. Исследование одного из этих аспектов, - психофизического, - является основным направлением этой статьи.

Ключевые слова. Архитектурное пространство, психология пространства, форма, психологическое воздействие.

Annotation

Shilo N.M. PhD. arch., associate professor of the Department of Architecture Theory of Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture.

Melnik O.R. st. of ABS-63 of the Department of Architecture Theory of Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture.

Form as psychological factor influencing the perception of architectural objects.

The perception of an architectural object is a multifaceted problem that includes socio-historical, aesthetic, psychophysical and other aspects. All of them are based on the objective and subjective qualities of architecture that are visually perceived as material reality. The study of one of these aspects - psychophysical – is the main focus of this article.

Keywords: architectural space, psychology of space, form, psychological influence.